

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Federalni zavod za programiranje razvoja

KONKURENTNOST 2013. - 2014.

Bosna i Hercegovina

Sarajevo, septembar 2013. godine

SADRŽAJ:

UVOD	3
KONKURENTNOST PREMA WEF	5
Prvi stub: Institucije	5
Drugi stub: Infrastruktura.....	6
Treći stub: Makroekonomska stabilnost.....	6
Četvrti stub: Zdravstvo i osnovno obrazovanje	6
Peti stub: Visoko obrazovanje i stručna obuka.....	7
Šesti stub: Efikasnost tržišta roba.....	7
Sedmi stub: Efikasnost tržišta rada.....	7
Osmi stub: Razvoj finansijskog tržišta.....	7
Deveti stub: Tehnološka spremnost.....	8
Deseti stup: Veličina tržišta	8
Jedanaesti stub: Poslovna sofisticiranost.....	8
Dvanaesti stub: Inovativnost	9
FAZE RAZVOJA I KONKURENTNOST.....	10
ODRŽIVA KONKURENTNOST	11
BIH I ZEMLJE OKRUŽENJA - KONKURENTNOST 2013. - 2014.....	17
BOSNA I HERCEGOVINA – TABELARNI PRIKAZ INDIKATORA.....	20

UVOD

Izvještaj o globalnoj konkurentnosti 2013-2014¹ nastaje u vrijeme kad svjetska ekonomija prolazi kroz značajne promjene. Razvoj događaja koji je uslijedio nakon globalne finansijske krize značajno je povećao ulogu novonastalih ekonomija. Ovo je ubrzalo velike ekonomske promjene koje su ubrzale rast i oslobodile milione ljudi od siromaštva. Iako je, perspektiva globalne ekonomije pozitivnija nego kad je objavljen posljednji izvještaj, rast je počeo usporavati u zemljama u razvoju ali i u naprednim ekonomijama u Europi i drugdje.

U sadašnjem kontekstu, kreatori politika moraju izbjeći samozadovoljstvo i krenuti naprijed sa strukturalnim reformama i podržati neophodne investicije kako bi osigurale da njihove zemlje mogu obezbijediti uspješno okruženje i zaposlenje za svoje građane. Oni moraju identifikovati i ojačati transformativne snage koje će voditi budući ekonomski rast. Prilično važna je i sposobnost ekonomija da putem inovacija kreiraju nove dodane vrijednosti proizvoda, procese i nove poslovne modele. U budućnosti to znači da će tradicionalna razlika između zemalja koje se "razvijaju" ili su "u razvoju" postati manje bitna, nego će se umjesto toga razlikovati zemlje na osnovu toga da li su inovacije "dobre" ili "loše". Stoga je jako važno da poslovni lideri, vlade i civilno društvo rade zajednički na stvaranju mogućeg okruženja za podsticanje inovacija, a posebno za stvaranje odgovarajućeg obrazovnog sistema.

Svjetski ekonomski forum, više od tri decenije, igra ulogu pomagača u ovom procesu obezbjeđujući detaljnu procjenu proizvodnih potencijala država širom svijeta. Izvještaj doprinosi razumjevanju ključnih faktora koje određuju ekonomski rast, pomaže i objašnjava zašto su neke zemlje uspješnije od drugih kad je u pitanju povećanje nivoa prihoda te nudi kreatorima politika i poslovnim liderima važan alat za izradu bolje ekonomske politike i institucionalne reforme. U narednom periodu Svjetski ekonomski forum će nastaviti sa prikupljanjem praksi u javno – privatnom sektoru koje su se pokazale kao korisne u povećanju konkurentnosti u zemljama širom svijeta.

Osim toga, politički lideri sve više prepoznaju značaj kvalitativnog ali i kvantitativnog aspekta rasta integrirajući takav koncept u socijalnu i okolišnu održivost prilikom donošenja ekonomskih odluka. Kako bi istakli važnost ovog pitanja Forum je nastavio sa istraživanjem o tome kako održivost utiče na konkurentnost i ekonomske aktivnosti.

Ovogodišnji Izvještaj obuhvata rekordan broj od 148 ekonomija, i ovo je najobuhvatnija procjena ove vrste. Sadrži detaljan profil svake ekonomije i tabele sa podacima globalnog rangiranja sa preko 100 indikatora.

Ove godine Sjedinjene Američke Države su na petom mjestu globalne konkurentnosti, a prošle godine su bile na sedmom mjestu. Vođstvo su preuzeli Singapur, Finska i Njemačka. Republika Kina i dalje zauzima isto mjesto i zabilježena su poboljšanja u nekoliko drugih azijskih zemalja. Njemačka je na četvrtom mjestu. Švajcarska je već 5 godina najviše rangirana zemlja, zemlja sa najvećom konkurentom ekonomijom u svijetu.

¹ The Global Competitiveness Report 2013-2014, World Economic Forum

DEFINISANJE KONKURENTNOSTI

Konkurencija ili tržišna utakmica je osnovni regulator tržišta. Iako neki teoretičari smatraju da konkurentnost nije ništa drugo do mjerenje bogatstva društva na drugi način, vrlo je važno da ona doprinosi inovativnosti, unapređenju poslovanja i ukupnom ekonomskom rastu. Međutim ako je slaba konkurentnost na globalnom tržištu onda i nacionalna ekonomija trpi. Ovo obično vodi ka protekcionizmu, netransparetnim državnim dotacijama i barijerama za ulazak na tržište.

Jačanje produktivnosti i opšte konkurentnosti mora biti osnovna ideja u provođenju ekonomske politike. Jedino hitne i dobro usmjerene politike unapređenja nacionalne konkurentnosti mogu osigurati željeni put razvoju i ukupnom društvenom blagostanju. Te politike moraju biti sveobuhvatne i usmjerene prema podizanju konkurentnosti.

Na konkurentnost neke zemlje utiču mnogi direktni i indirektni faktori, ali od svega je najvažnija konkurentnost preduzeća jer su ona nosioci privrednog razvoja. Zbog ovoga, preduzeća su stavljena u prvi plan u odnosu na mnoge indikatore koji karakterišu makroekonomiju. Naravno, ne smije se zapostaviti ni okruženje koje značajno utiče na konkurentnost pojedinih privrednih sektora.

Faktori koji utiču na konkurentnost su: visoki troškovi poslovanja, veliko poresko opterećenje, veliki javni dug, slaba ukupna konkurencija koja ne podstiče preduzeća na inovacije i konkurentnost, neregulisan sistem zaštite okoline i upravljanja otpadom, kvalitetna odnosno nekvalitetna saobraćajna infrastruktura, teškoće u likvidaciji preduzeća, neusklađeno zakonodavstvo, slabosti u javnoj upravi itd.

Najveće smetnje konkurentnosti su smetnje koje uzrokuju državne odnosno lokalne vlasti, a ne sama preduzeća. Smetnje mogu stvoriti i poslovni subjekti, ali država može intervenisati i otkloniti ih. Kada se govori o klasičnim smetnjama koje negativno utiču na konkurentnost, to mogu biti: horizontalna ograničenja, vertikalna ograničenja i zloupotrebe državne dominacije. Horizontalna ograničenja se ogledaju kroz fiksiranje nabavnih i prodajnih cijena, podjele tržišta resursa i dobara, limitiranje ili kontrolisanje istraživanja i razvoja, proizvodnje i marketinga. Vertikalna ograničenja mogu biti u vidu dugoročnih ekskluzivnih (monopolskih) ugovora. Na konkurentnost zemlje posebno mogu uticati kratkoročni nacionalni interesi, ex ante kontrola cijena, legalizovan monopol, konkurentnost između samih institucija, netransparentna politika državne pomoći i prevelika, neopravdana zaštita tržišta.

KONKURENTNOST PREMA WEF²

Od 2005. godine, Svjetski ekonomski forum bazirao je analizu konkurentnosti na Indeksu globalne konkurentnosti (GCI-Global Competitiveness Index), veoma obuhvatnom indeksu, koji obuhvata mikro i makroekonomske temelje nacionalne konkurentnosti.

Konkurentnost se definiše kao set institucija, politika i faktora koji određuju nivo produktivnosti jedne zemlje.

Odrednice konkurentnosti su brojne i kompleksne. Ekonomisti su dugo nastojali razumjeti ono što određuje bogatstvo države. Naglasak na ulaganja u fizički kapital i infrastrukturu proširio se u novije vrijeme na ostale mehanizme kao što su obrazovanje i stručna obuka, tehnološka spremnost (je li stvorena unutar zemlje ili usvojena iz inostranstva), makroekonomska stabilnost, dobro upravljanje, vladavina prava, transparentnost i dobro funkcionisanje institucija, sofisticiranost preduzeća, uslovi potražnje, veličina tržišta, i mnoge druge.

Pretpostavlja se da svaki od navedenih mehanizama počiva na čvrstim teorijskim osnovama. GCI prati različite komponente, koje ulaze u jedan složeni koncept koji zovemo konkurentnost.

Sve komponente konkurentnosti grupišu se u 12 stubova konkurentnosti:

- 1) Institucije
- 2) Infrastruktura
- 3) Makroekonomsko okruženje
- 4) Zdravstvo i osnovno obrazovanje
- 5) Visoko obrazovanje i stručna obuka
- 6) Efikasnost tržišta roba
- 7) Efikasnost tržišta rada
- 8) Razvoj finansijskog tržišta
- 9) Tehnološka spremnost
- 10) Veličina tržišta
- 11) Poslovna sofisticiranost
- 12) Inovativnost

Što se tiče vremenskog perioda, GCI uzima u obzir i kratkoročni i dugoročni vremenski period. Neki od stubova su dugoročni i bitni su za perspektivu održivosti.

Prvi stub: Institucije

Institucionalno okruženje je određeno zakonskim i administrativnim okvirom unutar kojeg pojedinci, preduzeća i vlade utiču jedni na druge kako bi stvorili prihod i bogatstvo u ekonomiji. Važnost solidnog institucionalnog okruženja posebno se pokazala u vrijeme krize povećavajući direktnu ulogu države u ekonomijama mnogih zemalja.

Kvalitet institucija čvrsto je vezan za konkurentnost i rast. One utiču na investicione odluke i organizaciju proizvodnje i igraju glavnu ulogu na način u kojem društva distribuiraju prednost i snose troškove razvojnih strategija i politika. Na primjer, vlasnici zemlje, dionica u preduzećima, intelektualnog vlasništva, zbog nesigurnosti za svoj kapital, nisu voljni da investiraju.

² World Economic Forum

Ispravno upravljanje javnim finansijama je također značajno za osiguravanje povjerenja u nacionalno poslovno okruženje. Pored javnih institucija, privatne ustanove također su važan element u procesu stvaranja bogatstva. Nedavna globalna finansijska kriza, uz brojne korporativne skandale, naglasila je relevantnost računovodstvenih, revizijskih standarda i izvještavanja te transparentnosti informacija. Na taj način sprječavaju se prijevare i loše upravljanje, a osigurava održavanje povjerenja i investitora i potrošača.

Drugi stub: Infrastruktura

Razvijena i efikasna infrastruktura je osnov konkurentnosti. Ona je bitna za osiguranje efikasnog ekonomskog funkcionisanja, kao što je i važno determinisanje faktora lokalnih ekonomskih aktivnosti i vrsta aktivnosti i sektora koji mogu razviti ekonomiju. Dobro razvijena infrastruktura smanjuje efekte udaljenosti između regija što rezultira integriranjem nacionalnih tržišta i povezivanjem uz male troškove na tržištima u drugim zemljama i regijama. Pored toga kvalitetna i sveobuhvatna infrastrukturna mreža značajno utiče na ekonomski rast i smanjuje dohodovne nejednakosti i siromaštvo. S tim u vezi, dobro razvijena transportna i komunikaciona infrastrukturna mreža je preduslov za sposobnost manje razvijenih zajednica da povežu osnovne ekonomske aktivnosti i usluge.

Efikasan način transporta roba, ljudi i usluga, kao što su dobri putevi, željeznice, luke, aviotransport, omogućavaju poduzetnicima da blagovremeno plasiraju svoje robe i usluge na tržište, i pružaju mogućnost olakšanog kretanja radnika do najpogodnijih radnih mjesta. Ekonomije također u monogome zavise i od dobre snadbjevenosti električnom energijom kao i od telekomunikacione mreže.

Treći stub: Makroekonomska stabilnost

Stabilnost makroekonomskog okruženja je važna za poslovanje a takođe je važna za ukupnu konkurentnost zemlje. Sama makroekonomska stabilnost ne može povećati produktivnost zemlje ali istovremeno i makroekonomski poremećaj šteti ekonomiji. Države ne mogu obezbijediti kvalitetne usluge ako plaćaju visoke kamate na dugove iz prošlosti. Stalno prisutan fiskalni deficit ograničava sposobnost države da u budućnosti reaguju na poslovne cikluse. Preduzeća ne mogu raditi efikasno uz nekontrolisane stope inflacije. Sve u svemu, privreda ne može rasti na održiv način, ako nema stabilno makroekonomsko okruženje. Važno je napomenuti da se ovaj stub fokusira samo na makroekonomsku stabilnost, tako da javni računi kojim upravlja država nisu direktno uzeti u obzir.

Četvrti stub: Zdravstvo i osnovno obrazovanje

Zdrava radna snaga je bitna za konkurentnost i produktivnost jedne zemlje. Bolesni radnici nisu u mogućnosti iskoristiti svoj potencijal i to vodi niskoj produktivnosti. Narušeno zdravlje vodi do značajnih troškova poslovanja jer su bolesni radnici često odsutni i njihov rad je neefikasan. Investiranje u pružanje zdravstvenih usluga koliko je moralno, toliko je i ključno za napredak ekonomije.

Pored zdravlja za ovaj stub veoma je važan obim i kvalitet osnovnog obrazovanja koje je stanovništvo steklo. Kvalitetno osnovno obrazovanje povećava efikasnost svakog radnika pojedinačno, a time utiče i na konkurentnost cijele ekonomije. Radnici koji imaju mali nivo stečenog obrazovanja mogu obavljati samo fizički posao i mnogo teže se prilagoditi na napredne proizvodne procese i tehnologije. Manjak kvalitetnog osnovnog obrazovanja može ograničavati poslovni

razvoj, tako da je preduzećima veoma teško da unaprijede proizvodnju.

Peti stub: Visoko obrazovanje i stručna obuka

Kvalitetno visoko obrazovanje i stručne obuke su presudni za one ekonomije koje žele da unaprijede jednostavne proizvodne procese i proizvode. Današnja ekonomska globalizacija zahtijeva da ekonomije stvaraju dobro educirane radnike koji su u stanju da se prilagode rapidnim promjenama u okruženju. Ovaj stub mjeri upis učenika u srednje i visoko obrazovanje kao i kvalitet edukacije procijenjen od strane poslovnih zajednica. Stepenn stručne obuke kadrova doprinosi konkurentnosti zbog važnosti stručne i kontinuirane obuke u poslu (zanemarivana u mnogim ekonomijama), koja će obezbjediti konstantno unapređenje vještina radnika i prilagoditi potrebama razvijene ekonomije.

Šesti stub: Efikasnost tržišta roba

Zemlje sa efikasnim tržištem roba su u dobroj poziciji jer mogu da proizvode niz proizvoda i usluga koji odgovara uslovima ponude i potražnje, a takođe su u mogućnosti da trguju sa tim robama. Zdravo konkurentno tržište, kako strano tako i domaće je važno u postizanju tržišne efikasnosti, poslovne produktivnosti, i omogućuje da najefikasnije firme proizvode robe koje se traže na tržištu. Da bi se ostvarile najbolje mogućnosti za razmjenu roba u okruženju potreban je minimum državne intervencije kako ne bi ometala poslovne aktivnosti. Na primjer, opterećenost porezima, restriktivni i diskriminatorni propisi direktnih stranih investicija, ometaju i konkurentnost i međunarodnu trgovinu. Ekonomski zastoj koji ima za posljedice pad trgovine i rast nezaposlenosti, povećava pritisak države da usvoji mjere za zaštitu

domaćih preduzeća i poslovanja. Ipak limitiranje ukupne trgovine ne samo da bi povećalo trenutni pad, već bi u dužem roku smanjio privredni rast, posebno u zemljama u razvoju.

Efikasnost tržišta zavisi i od orijentacije potrošača i sofisticiranosti kupaca. Iz kulturalnih razloga, kupci u nekim zemljama mogu biti zahtjevniji nego u drugim. Ovo može stvoriti značajnu konkurentnu prednost, jer inovativni i orijentirani kupci daju snagu preduzećima da budu djelotvorniji na tržištu.

Sedmi stub: Efikasnost tržišta rada

Efikasnost i fleksibilnost tržišta rada su presudni za osiguravanje da se radnici najefikasnije iskoriste u privredi uz uslov da tržište potiče radnike da ulože najveće napore da nađu posao koji će kvalitetno i stručno raditi. Tržište rada stoga mora biti fleksibilno za brzo pomjeranje radnika iz jedne privredne aktivnosti u drugu uz male troškove, kako bi se omogućile zarade bez mnogo socijalnih nemira. Efikasna tržišta rada moraju, također osigurati jasan odnos između podsticanja radnika i ulaganja njihovog napora, kao i najbolju upotrebu raspoloživih snaga, koje uključuje ravnopravnost žena i muškaraca u poslovnom okruženju.

Osmi stub: Razvoj finansijskog tržišta

Dobro funkcionisanje finansijskog sektora ima značajnu ulogu za privredne aktivnosti. Efikasan finansijski sektor alocira sredstva građana kao i ona koja dolaze iz inostranstva za njihovo najproduktivnije korištenje u privredi. To kanališe sredstva na one poduzetničke ili investicijske projekte od kojih se očekuju najviše stope povratka uložених sredstava. Temeljita i pravilna procjena rizika je stoga od ključne važnosti. Poslovno investiranje je presudno za

produktivnost i konkurentnost, a njih nema bez razvijenog finansijskog tržišta. Međutim, ekonomije zahtijevaju sofisticirana finansijska tržišta koja mogu omogućiti da kapital postane dostupan za ulaganja u privatni sektor, kao i efikasniju razmjenu vrijednosnih papira, kapitala i dr. Da bi ispunio sve ove funkcije, bankarski sektor mora biti pouzdan i transparentan, te, kao što je već postalo jasno, finansijska tržišta trebaju odgovarajuće propise za zaštitu investitora i drugih učesnika u privredi uopšte.

Deveti stub: Tehnološka spremnost

Ovaj stub mjeri agilnost s kojom privreda usvaja postojeće tehnologije za poboljšanje produktivnosti svojih industrija. U današnjem globaliziranom svijetu, tehnologija sve više postaje važan element za napredak i konkurentnost. Osobito, informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT) su se razvile u "opšte namjenske tehnologije" našeg vremena, s obzirom na značajno širenje u drugim ekonomskim sektorima i njihovu ulogu kao efikasne infrastrukture za komercijalne transakcije. Međutim, pristup i upotreba ICT uključeni su u stub kao bitne ekonomske komponente ukupnog nivoa tehnološke spremnosti. U tom kontekstu, nebitno je za konkurentnost da li je korištena tehnologija razvijena unutar ili izvan nacionalnih granica. Glavni cilj je da preduzeća koja djeluju u zemlji imaju pristup do naprednih proizvoda i sposobnost da ih koriste. Među glavnim izvorima stranih tehnologija, direktne strane investicije (FDI) često igraju ključnu ulogu. Važno je napomenuti, da na nivou tehnologija koje su na raspolaganju preduzeću, treba razlikovati sposobnost zemlje za inovacije i proširenje naučnih granica. Ovo je razlog zašto su odvojene tehnološka spremnost od inovacija, koje su posebno obrađene u 12-tom stubu.

Deseti stub: Veličina tržišta

Veličina tržišta utječe na konkurentnost, jer velika tržišta omogućuju preduzećima da bolje iskoriste šanse na tržištu. Tradicionalno, tržišta koja su na raspolaganju firmama su ograničena državnim granicama. U eri globalizacije, međunarodna tržišta postala su zamjena za domaća tržišta, a posebno za male zemlje. Dokazano je da je otvorenost trgovine pozitivno povezana s rastom. Čak i ako neko novije istraživanje baca sumnju na to, opšti osjećaj je da trgovina ima pozitivan učinak na rast, posebno za zemlje s malim domaćim tržištima. U trenutno velikoj međuovisnosti svijeta, oporavak od sadašnje recesije zahtijevaće da države povećavaju količinu robe koju kupuju jedne od drugih, postižući tako veću potražnju. Daljnje smanjivanje barijera u trgovini će podržati ovaj proces.

Jedanaesti stub: Poslovna sofisticiranost

Poslovna sofisticiranost je bitna za veću efikasnost u proizvodnji roba i usluga. To opet vodi do povećanja produktivnosti, koja jača konkurentnost države. Poslovna sofisticiranost brine o kvalitetu cjelokupne poslovne mreže zemlje kao i kvalitetu pojedinih kompanija i strategija. To je posebno važno za zemlje u poodmakloj fazi razvoja, kada su osnovni izvori poboljšanja produktivnosti poprilično iscrpljeni. Kvalitet poslovnih mreža i prateće industrije, važan je iz različitih razloga. Kada su preduzeća i dobavljači iz pojedinih sektora međusobno povezani u geografski najbliže grupe ("Klastere"), pojačana je djelotvornost, stvorene su veće mogućnosti za inovacije, a smanjene su prepreke za ulazak novih kompanija. Pojedinačne aktivnosti i strategije preduzeća (branding, marketing, jedinstvena proizvodnja i profinjenost proizvoda), mogu dovesti do sofisticiranih i modernih poslovnih procesa.

Dvanaesti stub: Inovativnost

Posljednji stub konkurentnosti je inovativnost. Značajan napredak učinjen je na poboljšanju rada institucija, izgradnji infrastrukture, smanjenju makroekonomske nestabilnosti, poboljšanju ljudskog kapitala i produktivnosti rada, kvalitetu finansijskog tržišta kao i tržišta roba. Međutim, dugoročno, životni standard se može poboljšati samo inovacijama. Iako manje razvijene zemlje još uvijek mogu poboljšati svoju produktivnost usvajanjem postojećih tehnologija ili napraviti poboljšanja u drugim područjima, za one koje su dostigle stepen razvoja vođen inovacijama, to više nije dovoljno u povećanju produktivnosti. Preduzeća u tim zemljama moraju stvoriti i razviti vrhunske proizvode i procese za održavanje konkurentskih granica. Inovativne aktivnosti podržane su i od javnog i od privatnog sektora. Konkretno, to znači dovoljno ulaganja u istraživanje i razvoj posebno od strane privatnog sektora, prisustvo kvalitetnih naučno - istraživačkih institucija, široku saradnju u istraživanjima između univerziteta i industrije, i zaštitu intelektualnog vlasništva. U ovom kriznom periodu, važno je da se odupre pritiscima za smanjenje izdataka za istraživanje i razvoj kako u privatnom tako i u javnom sektoru jer će se to odraziti na održivi rast u budućnosti.

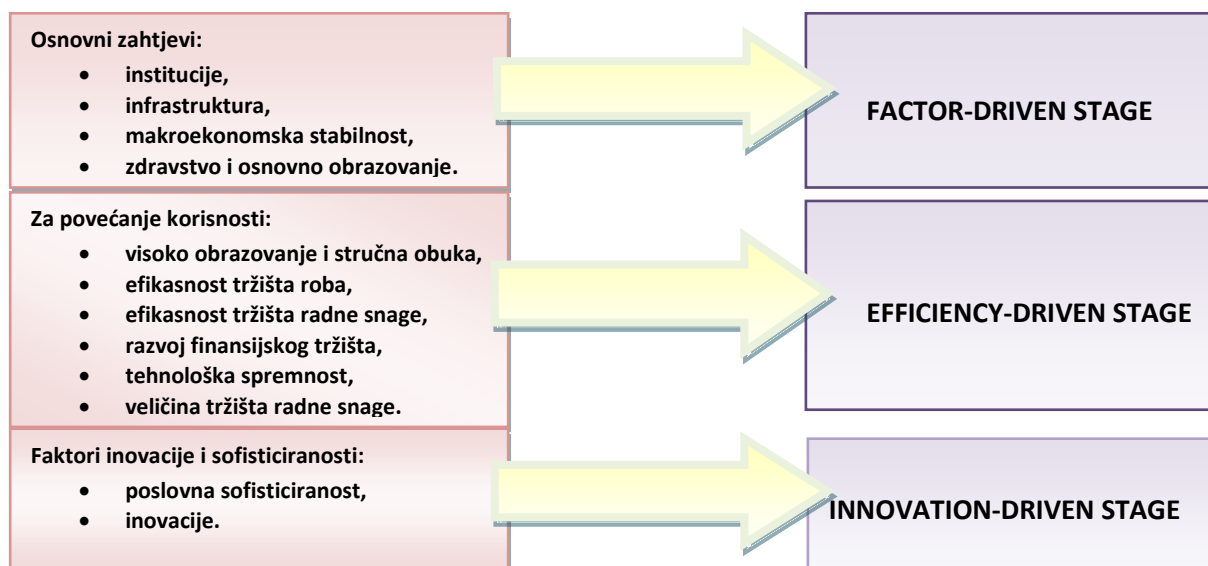
FAZE RAZVOJA I KONKURENTNOST

Prema Indeksu globalne konkurentnosti (GCI) pretpostavka je da zemlje prolaze kroz tri faze razvoja. U prvoj fazi (factor- driven stage) za rast produktivnosti važni su osnovni faktori konkurentnosti: dobro funkcionisanje javnih i privatnih institucija (I stub), dobro razvijena infrastruktura (II stub), stabilan makroekonomski okvir (III stub) i dobra zdrava i pismena radna snaga (IV stub).

Daljim razvojem, zemlje ulaze u drugu fazu (efficiency - driven stage) gdje ostvaruju efikasnije proizvodne procese i rastući kvalitet proizvoda. U ovoj fazi na rast konkurentnosti utiču visoko obrazovanje i stručne obuke (V stub), efikasno tržište roba (VI stub), dobro funkcionisanje tržišta rada (VII stub), sofisticiranost finansijskog tržišta (VIII stub), veliko domaće i inostrano tržište (X stub) i mogućnost iskorištavanja postojećih tehnologija (IX stub).

Konačno, zemlje prelaze u treću fazu (innovation-driven stage) u kojoj je rast produktivnosti i konkurentnosti uslovljen faktorima visoke poslovne sofisticiranosti (XI stub) i inovacijama (XII stub).

Slika 1. FAZE RAZVOJA ³

³ The Global Competitiveness Report 2013-2014, World Economic Forum

ODRŽIVA KONKURENTNOST

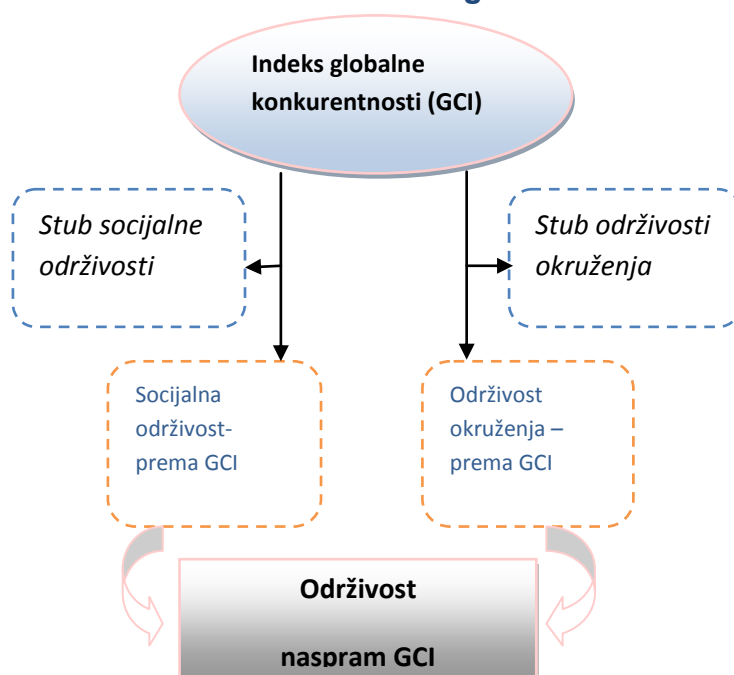
Više od tri decenije, Svjetski ekonomski forum je izučavao koncept konkurentnosti, definisanih kao set institucija, politika i faktora koji određuju produktivnost zemlje. Cilj ovog rada je da obezbijedi alate za identificiranje prednosti u okviru kojih ekonomije mogu povećati održivu konkurentnost.

Posebna pažnja Svjetskog ekonomskog foruma posvećena je potpunijoj integraciji koncepta održivosti u ovogodišnjem Izvještaju globalne konkurentnosti. Koncept održivosti je predmet pažnje kreatora politika, poslovnih vođa i javnosti. Održivi razvoj može biti široko definisan kao razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjosti bez kompromiranja mogućnosti budućih generacija.

U 2011.–2012. Izvještaju globalne konkurentnosti predstavljena je i verzija Indeksa održive konkurentnosti (Sustainable Competitiveness Index (SCI)). Indeks održive konkurentnosti (The Sustainable Competitiveness Index – SCI) je uveden u svojoj preliminarnoj verziji. SCI je potrebno računati za elemente koji dugoročno održavaju visok nivo konkurentnosti privrede, društva i okoliša. Posebno, ovaj novi Index obuhvata uglavnom sve elemente koji su već obuhvaćeni GCI, a koji su važni i kratkoročno i dugoročno (npr. upravljanje, obrazovanje i zdravstvo, infrastruktura, funkcionisanje tržišta i inovativnost), ali takođe, integriše brojne dodatne pokazatelje (npr. demografiju, društvenu koheziju i upravljanje okruženjem). Na ovaj način, GCI indeks predstavlja kratkoročni i srednjoročni pogled budućnosti, dok SCI predstavlja dugoročni pogled u trajanju od 20 godina. Takav pristup omogućava da se naglasi veza između konkurentnosti i održivosti.

Slika 2. pokazuje da konkurentnost ne može sama voditi održivim nivoima prosperiteta. Bez postizanja ekonomskog napretka ne može se postići visok standard života. Zemlje takođe trebaju da ostvaruju dugoročni napredak na održiv način.

Slika 2. Struktura održivosti i Indeks globalne konkurentnosti

Definisanje funkcionalne veze između konkurentnosti i održivosti je složen zadatak. Identifikovanje i mjerenje stubova i varijabli su smjernice okruženju i socijalnoj održivosti. Nije utvrđena funkcionalna veza između njih, zato je izabran jednostavan pristup definisanja linearne relacije „tri dimenzije“. Krajnja održivost (prema Indeksu globalne konkurentnosti) je prosjek dva slijedeća indeksa održivosti :

- socijalne održivosti,
- održivosti okruženja.

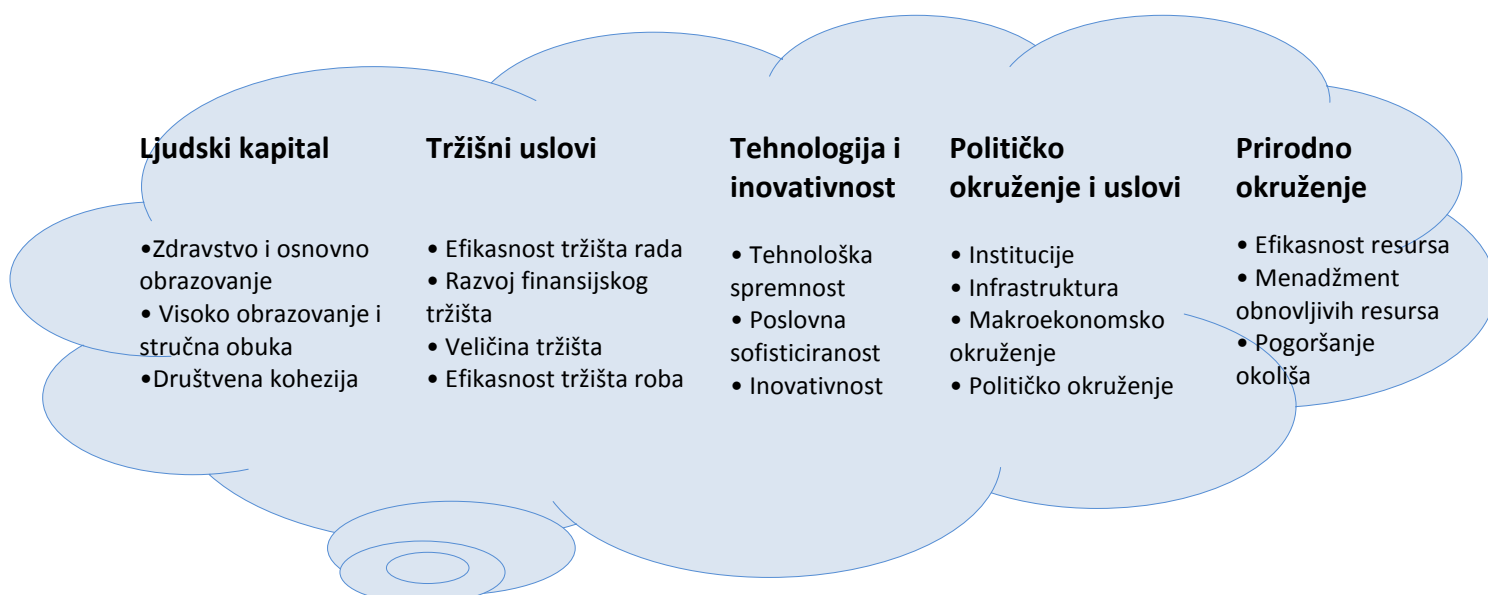
Definisana su tri slijedeća konceptualna elementa za stub socijalne održivosti:

- pristup neophodnim potrebama (sanitacija, pitka voda i zdravstvena briga),
- ekonomska isključenost (zaposlenost, siva ekonomija i sigurnost),
- društvena kohezija (Ginijev koeficijent⁴, socijalna mobilnost i nezaposlenost mladih).

U stubu održivosti okruženja izabrani su indikatori prema tri kategorije. Cilj je obuhvatiti najrelevantnije aspekte održivosti okruženja, a to su :

- politika okruženja (zakonodavstvo okruženja, broj ratificiranih međunarodnih sporazuma i zaštita biosfere),
- korištenje obnovljivih resursa (snadbjevanje poljoprivrede sa vodom, promjena šumskih površina i ribolovstvo),
- pogoršanje okoliša (nivo koncentracije čestica supstanci, intezitet CO₂ i kvalitet prirodnog okruženja).

Slika 3. Indeks održive konkurentnosti

⁴ Mjeri socijalnu nejednakost u društvu i mjeri je statističke disperzije raspodjele prihoda među pojedinim društvenim grupama.

Dok GCI pokriva 148 ekonomija, SCI pokriva 121 ekonomije za koje su prikupljeni podaci.

Tabela 1. na strani 13. pokazuje kako se rezultati SCI razlikuju od GCI. Ovo je prvi pokušaj da se prezentira obim održive konkurentnosti kojim se zemlje pripremaju za konkurentnost u budućem dugoročnom periodu.

Kategorizovane su 121 zemlje u pet potencijalnih grupa :

- (1) zemlje koje su 15% ili više bolje rangirane u SCI nego GCI,
- (2) zemlje koje su bolje rangirane u SCI nego u GCI između 5% i 15%,
- (3) stabilne zemlje sa neznatnom razlikom između SCI i GCI ($\pm 5\%$),
- (4) zemlje koje su slabije rangirane u SCI nego u GCI između 5% i 15%,
- (5) zemlje koje su slabije rangirane u SCI nego u GCI za preko 15%.

Mada su rezultati SCI još uvijek preliminarni, tabela 1. obezbjeđuje opšti pogled nacionalne konkurentnosti uključujući nove faktore održive konkurentnosti. **Švicarska** veoma dobro kotira prema SCI, kao i GCI i pokazuje visok nivo održivosti i na socijalnoj i na dimenziji održivosti okoliša po ovim indeksima. Niska nezaposlenost u kombinaciji sa relativno dobrom društvenom zaštitom omogućava Švicarskoj dobre rezultate u socijalnoj sferi. Iako su rezultati okolišne održivosti pozitivni u poređenju sa drugim zemljama, tretiranje hemikalijama i emisija zagađenja zraka su oblasti koje se trebaju unapređivati. Upravo primjer Švicarske pokazuje kako nije neophodan balans između okolišne i socijalne održivosti sa jedne strane i konkurentnosti sa druge. Iako Švicarska nije dosegla maksimalan broj bodova govori o tome da još uvijek postoje oblasti koje se moraju unapređivati, čelnici zemlje i stanovnici ipak su svjesni pritiska na resurse okoliša i socijalna pitanja te rade na riješavanju istih.

Također i Nordijske zemlje dobro kotiraju u indeksu održivosti. **Norveška** je jedina druga zemlja (pored Švicarske) koja je postigla jako dobre rezultate u oba aspekta održivosti predstavljajući jedinu Nordijsku zemlju sa nezaposlenošću mladih ispod 10%. Jedina oblast kojoj je potrebno unapređenje odnosi se na osiromašenje ribljeg fonda. **Finska** je ostvarila slične rezultate, posebno uspješne u oblasti socijalne održivosti zbog visokog nivoa socijalne i zdravstvene zaštite, međutim nezaposlenost mladih (20,3%) je relativno visoka. U smislu okolišne održivosti Finska je relativno održiva sa strogim propisima, ali malo zaštićena zemljišta i pritisak na zalihe ribe mogu spriječiti zemlju da dosegne bolje rezultate. **Švedska** također dobro kotira u oblasti održivosti društva i okoliša, ali na nižem nivou nego druge Nordijske zemlje zbog stope nezaposlenosti mladih. Kao i Finska odgovorno upravlja resursima ali postoji zabrinutost od iscrpljivanja ribljeg fonda.

Njemačka relativno dobro kotira u oba aspekta održivosti. Što se tiče stuba socijalne održivosti karakteriše je relativno niska nezaposlenost mladih, širok pristup zdravstvu i društvena sigurnost. Neke od poteškoća koje mogu ugroziti socijalni sustav je povećanje broja zaposlenih koji se oslanjaju na sisitem socijalne zaštite. Okolišna održivost ima prilično pozitivne rezultate iako postoje oblasti za unapređenje. Količina CO₂ emisije je prilično visoka, iako se smanjuje kao i količina ribe. **Sjedinjene Američke Države** u održivoj konkurentnosti kotiraju skromno kao i prije, sa boljim rezultatima u socijalnoj održivosti nego u održivosti okoliša. Ocjena socijalne održivosti je niža nego u drugim naprednim ekonomijama zbog velike nejednakosti prihoda i visoke stope nezaposlenosti (17,3 %). Prema procjeni Uprave za popis za 2012. godinu u SAD, više od 16% stanovništva je živjelo u siromaštvu, što je puno lošiji rezultat nego 2009. godine (14,3%). Stanje u oblasti održivosti okoliša je ispod svake razine zbog neuključivanja u međunarodne ugovore, nedostatak političke volje u pitanjima kritičnim za

okruženje, iskorištavanja vodenih resursa za poljoprivredu, relativno visokih CO2 emisija i ograničenih zaštićenih zona zemlje.

Japan je ostvario pozitivnu ocjenu u indeksu socijalne održivosti zbog niske nezaposlenosti mladih, male neformalne ekonomije i društvene sigurnosti. Među drugim zemljama koje dobro kotiraju u održivosti okruženja, je **Novi Zeland** koji je nastao kao ekonomija sa jakim političkim angažovanjem u upravljanju okruženjem.

Ujedinjeni Arapski Emirati su socijalno održivi mada postoje slabosti kao što je niska nezaposlenost mladih i loš pristup osnovnim potrebama (sanitaciji i vodi za piće). Održivost okruženja je ispod svake razine zbog nedostatka resursa vode (geografski uslovi). Zemlja je potpisnik više međunarodnih sporazuma nego što je većina zemalja, a CO2 emisije iako su relativno visoke se smanjuju.

Konkurentnost **Kine** je veoma loša što se tiče održivosti. Održivost okruženja je loša. Socijalna održivost Kine je dobro ocjenjena, iako zemlja ne izvještava podatke o nezaposlenosti mladih i ranjivoj zaposlenosti.

Procjena **Indonezije** o održivoj konkurentnosti ima lošu GCI ocjenu. U socijalnoj održivosti primarna oblast razmatra značajni udio stanovništva u ranjivoj zaposlenosti. Još uvijek, pristup sanitaciji (40% stanovništva nema pristupa) i uslugama zdravstva je otežan.

Ruska Federacija je ostvarila održivu ocjenu sa GCI rezultatom. U oblasti socijalne održivosti Ruska Federacija je okarakterizovana sa lošom mrežom društvene sigurnosti, visokom i povećanom nejednakošću, i ograničenom društvenom mobilnošću. Karakteristike održivosti okruženja su slabe regulative o okruženju, i iskorištavanje i uništavanje prirodnih resursa.

Slika 4. Tabela 1. GCI ocjena sa indikatorima održivosti

Country/Economy	GCI 2013–2014		Social sustainability-adjusted GCI [†]		Environmental sustainability-adjusted GCI [‡]		Sustainability-adjusted GCI ^{†‡}	
	Rank*	Score	Score	Direction	Score	Direction	Score	Direction
Switzerland	1	5.67	6.74	↑	6.80	↑	6.77	↑
Finland	3	5.54	6.43	↑	6.36	↗	6.40	↑
Germany	4	5.51	6.41	↑	6.05	↗	6.23	↗
United States	5	5.48	5.80	↗	5.24	→	5.52	→
Sweden	6	5.48	6.18	↗	6.23	↗	6.21	↗
Netherlands	8	5.42	6.40	↑	5.85	↗	6.13	↗
Japan	9	5.40	6.15	↗	5.52	→	5.83	↗
United Kingdom	10	5.37	5.96	↗	5.73	↗	5.85	↗
Norway	11	5.33	6.39	↑	6.19	↑	6.29	↑
Canada	14	5.20	5.85	↗	5.42	→	5.64	↗
Denmark	15	5.18	6.03	↑	5.29	→	5.66	↗
Austria	16	5.15	6.06	↑	5.90	↗	5.98	↑
Belgium	17	5.13	5.81	↗	5.54	↗	5.67	↗
New Zealand	18	5.11	5.84	↗	5.72	↗	5.78	↗
United Arab Emirates	19	5.11	5.84	↗	4.89	→	5.37	→
Saudi Arabia	20	5.10	5.32	→	4.78	↘	5.05	→
Australia	21	5.09	5.77	↗	5.22	→	5.50	↗
France	23	5.05	5.57	↗	5.54	↗	5.56	↗
Malaysia	24	5.03	5.41	↗	5.18	→	5.29	→
Korea, Rep.	25	5.01	5.33	↗	4.61	↘	4.97	→
Israel	27	4.94	5.34	↗	4.43	↘	4.89	→
Ireland	28	4.92	5.33	↗	5.31	↗	5.32	↗
China	29	4.84	4.83	→	4.47	↘	4.65	→
Estonia	32	4.65	4.93	↗	4.93	↗	4.93	↗
Chile	34	4.61	4.66	→	4.57	→	4.61	→
Spain	35	4.57	4.74	→	4.69	→	4.71	→
Kuwait	36	4.56	5.05	↗	3.66	↓	4.36	→
Thailand	37	4.54	4.58	→	4.38	→	4.48	→
Indonesia	38	4.53	4.26	↘	4.43	→	4.35	→
Azerbaijan	39	4.51	4.37	→	3.94	↘	4.15	↘
Panama	40	4.50	4.45	→	4.78	↗	4.62	→
Poland	42	4.46	4.45	→	4.54	→	4.50	→
Czech Republic	46	4.43	4.84	↗	4.69	↗	4.77	↗
Lithuania	48	4.41	4.68	↗	4.85	↗	4.76	↗
Italy	49	4.41	4.44	→	4.55	→	4.50	→
Kazakhstan	50	4.41	4.69	↗	3.72	↓	4.20	→
Portugal	51	4.40	4.65	↗	4.41	→	4.53	→
Latvia	52	4.40	4.67	↗	4.92	↗	4.80	↗
South Africa	53	4.37	4.10	↘	3.97	↘	4.03	↘
Costa Rica	54	4.35	4.47	→	4.75	↗	4.61	↗
Mexico	55	4.34	4.28	→	3.99	↘	4.13	→
Brazil	56	4.33	4.31	→	4.76	↗	4.53	→
Bulgaria	57	4.31	4.32	→	4.18	→	4.25	→
Cyprus	58	4.30	4.66	↗	4.19	→	4.42	→
Philippines	59	4.29	4.12	→	4.48	→	4.30	→
India	60	4.28	4.07	→	3.79	↘	3.93	↘
Peru	61	4.25	3.95	↘	4.04	→	4.00	↘
Slovenia	62	4.25	4.68	↗	4.60	↗	4.64	↗
Hungary	63	4.25	4.34	→	4.40	→	4.37	→
Russian Federation	64	4.25	4.30	→	4.10	→	4.20	→
Sri Lanka	65	4.22	4.12	→	4.28	→	4.20	→
Montenegro	67	4.20	4.13	→	4.13	→	4.13	→
Jordan	68	4.20	4.35	→	3.62	↘	3.98	→
Colombia	69	4.19	3.76	↘	4.10	→	3.93	↘
Vietnam	70	4.18	3.93	↘	3.73	↘	3.83	↘
Ecuador	71	4.18	4.06	→	4.03	→	4.05	→
Georgia	72	4.15	3.79	↘	3.81	↘	3.80	↘
Macedonia, FYR	73	4.14	3.99	→	3.83	↘	3.91	→
Botswana	74	4.13	3.80	↘	4.19	→	3.99	→
Croatia	75	4.13	4.09	→	4.39	↗	4.24	→

Slika 4. Tabela 1. GCI ocjena sa indikatorima održivosti

Country/Economy	GCI 2013–2014		Social sustainability-adjusted GCI [†]		Environmental sustainability-adjusted GCI [‡]		Sustainability-adjusted GCI ^{‡‡}	
	Rank*	Score	Score	Direction	Score	Direction	Score	Direction
Romania	76	4.13	3.97	→	3.98	→	3.97	→
Morocco	77	4.11	3.71	↘	3.68	↘	3.70	↘
Slovak Republic	78	4.10	4.21	→	4.45	↗	4.33	↗
Armenia	79	4.10	3.86	↘	3.61	↘	3.74	↘
Iran, Islamic rep.	82	4.07	3.84	↘	3.75	↘	3.80	↘
Tunisia	83	4.06	4.14	→	3.74	↘	3.94	→
Ukraine	84	4.05	4.09	→	3.71	↘	3.90	→
Uruguay	85	4.05	4.22	→	4.28	↗	4.25	→
Guatemala	86	4.04	3.75	↘	3.88	→	3.82	↘
Bosnia and Herzegovina	87	4.02	3.66	↘	3.44	↘	3.55	↘
Cambodia	88	4.01	3.76	↘	4.02	→	3.89	→
Moldova	89	3.94	3.88	→	3.93	→	3.91	→
Namibia	90	3.93	3.58	↘	3.86	→	3.72	→
Greece	91	3.93	3.79	→	4.08	→	3.94	→
Trinidad and Tobago	92	3.91	4.03	→	3.75	→	3.89	→
Zambia	93	3.86	3.32	↘	4.08	↗	3.70	→
Jamaica	94	3.86	3.52	↘	3.82	→	3.67	→
Albania	95	3.85	3.80	→	3.72	→	3.76	→
Kenya	96	3.85	3.34	↘	3.92	→	3.63	↘
El Salvador	97	3.84	3.45	↘	3.34	↘	3.40	↘
Bolivia	98	3.84	3.26	↓	3.80	→	3.53	↘
Nicaragua	99	3.84	3.50	↘	4.08	↗	3.79	→
Algeria	100	3.79	3.48	↘	3.22	↓	3.35	↘
Serbia	101	3.77	3.58	↘	3.74	→	3.66	→
Guyana	102	3.77	3.52	↘	3.57	↘	3.54	↘
Lebanon	103	3.77	3.62	→	3.05	↓	3.34	↘
Argentina	104	3.76	3.69	→	3.42	↘	3.55	↘
Dominican Republic	105	3.76	3.40	↘	3.40	↘	3.40	↘
Suriname	106	3.75	3.67	→	3.80	→	3.74	→
Mongolia	107	3.75	3.44	↘	3.41	↘	3.43	↘
Bangladesh	110	3.71	3.48	↘	3.42	↘	3.45	↘
Honduras	111	3.70	3.21	↘	3.63	→	3.42	↘
Gabon	112	3.70	3.22	↘	4.03	↗	3.62	→
Senegal	113	3.70	3.22	↘	3.61	→	3.41	↘
Ghana	114	3.69	3.30	↘	3.67	→	3.48	↘
Cameroon	115	3.68	3.34	↘	3.60	→	3.47	↘
Gambia, The	116	3.67	3.45	↘	3.49	↘	3.47	↘
Nepal	117	3.66	3.40	↘	3.52	→	3.46	↘
Egypt	118	3.63	3.50	→	2.97	↓	3.23	↘
Paraguay	119	3.61	3.27	↘	3.63	→	3.45	→
Nigeria	120	3.57	3.21	↘	3.47	→	3.34	↘
Kyrgyz Republic	121	3.57	3.33	↘	3.29	↘	3.31	↘
Cape Verde	122	3.53	3.24	↘	3.07	↘	3.15	↘
Swaziland	124	3.52	3.27	↘	3.33	↘	3.30	↘
Tanzania	125	3.50	3.03	↘	3.52	→	3.27	↘
Côte d'Ivoire	126	3.50	3.03	↘	3.48	→	3.25	↘
Ethiopia	127	3.50	3.04	↘	3.36	→	3.20	↘
Liberia	128	3.45	3.24	↘	3.20	↘	3.22	↘
Benin	130	3.45	2.91	↓	3.47	→	3.19	↘
Zimbabwe	131	3.44	2.93	↘	3.45	→	3.19	↘
Madagascar	132	3.42	2.80	↓	3.20	↘	3.00	↘
Pakistan	133	3.41	2.93	↘	2.91	↘	2.92	↘
Venezuela	134	3.35	3.19	→	3.25	→	3.22	→
Mozambique	137	3.30	2.76	↓	3.42	→	3.09	↘
Timor-Leste	138	3.25	3.01	↘	2.60	↓	2.81	↘
Mauritania	141	3.19	2.69	↓	2.58	↓	2.63	↓
Haiti	143	3.11	2.49	↓	2.78	↘	2.63	↓
Sierra Leone	144	3.01	2.63	↘	2.86	↘	2.74	↘
Yemen	145	2.98	2.58	↘	2.42	↓	2.50	↓
Guinea	147	2.91	2.51	↘	2.67	↘	2.59	↘

Navedena tabela pokazuje uporedbu indikatora konkurentnosti (GCI) i održive konkurentnosti (SCI).
Pokazatelji ↑, ↗, ⇒, ↘, ↓ znače:

- ↑ GCI ocjena se koriguje za +15% do +20% (SCI bolji pokazatelj),
- ↗ GCI ocjena se koriguje za +5% do +15% (SCI bolji pokazatelj),
- ⇒ GCI ocjena ostaje na nivou SCI (korekcija za +5% i -5%),
- ↘ GCI ocjena se koriguje za -5% do -15% (SCI slabiji pokazatelj),
- ↓ GCI ocjena se koriguje za -15% do -20% (SCI slabiji pokazatelj).

BIH I ZEMLJE OKRUŽENJA - KONKURENTNOST 2013. - 2014.

Kao i prethodnih godina, ovogodišnjim „Top 10“ još uvijek dominiraju europske zemlje, sa Švicarskom, Finskom, Njemačkom, Švedskom, Holandijom i Ujedinjenim Kraljevstvom potvrđujući njihovo mjesto među najkonkurentnijim ekonomijama. Tri Azijske zemlje Singapur (2. mjesto), Hong Kong SAR (7. mjesto) i Japan (9. mjesto) su u top 10.

U ovogodišnjem Izvještaju o konkurentnosti 2013.-2014. koji je izradio Svjetski ekonomski forum, Švicarska (slika 4.) je na vrhu rang liste i zadržala je prvo mjesto i ove godine. Najznačajnije prednosti zemlje su povezane sa inovacijama, tehnološkom spremnošću i efikasnošću radne snage. Švicarske naučno-istraživačke institucije su u svijetu među najboljim i veoma je dobra saradnja između akademskog i poslovnog sektora, pri čemu kompanije troše velika sredstva na istraživanje i razvoj.

Singapur je i dalje zauzima drugo mjesto, već tri godine, tako da je vodeća azijska zemlja. Institucije Singapura su procjenjene kao najbolje u svijetu, ove godine rangirane su na trećem mjestu. Takođe tržišna efikasnost, efikasnost radne snage, razvoj finansijskog tržišta su dominirajući u svijetu.

Sjedinjene Američke Države su dva mjesta više u odnosu na prethodnu godinu tj. na petoj poziciji iza Finske na trećem mjestu i Njemačke na četvrtom mjestu. Nordijske zemlje su i dalje visoko rangirane (Finska na trećem, Norveška na jedanaestom mjestu i Danska na petnaestom mjestu). Velika Britanija bilježi pad za dva mjesta i ove godine je na 10-oj poziciji.

Narodna Republika Kina koja je na 26 mjestu bila predprošle godine, bilježi pad tako da je tri mjesta niže, tj. na 29 je mjestu i ove godine. Brazil je na 56-om mjestu, Indija na 60-om i Rusija na 64-om. Japan je na devetom mjestu. I još nekoliko azijskih ekonomija stoje jako dobro, kao što je Hong Kong na 7-om mjestu. U Latinskoj Americi, Čile (34. mjesto) je najviše rangirana zemlja, praćena sa Panamom (40), Costa Ricom (54) i Brazilom (56).

Slika 4. Rang prvih deset zemalja

Country/Economy	Rank (out of 148)	Score (1–7)
Switzerland	1	5.67
Singapore	2	5.61
Finland	3	5.54
Germany	4	5.51
United States	5	5.48
Sweden	6	5.48
Hong Kong SAR	7	5.47
Netherlands	8	5.42
Japan	9	5.40
United Kingdom	10	5.37

Bosna i Hercegovina je ocjenjena sa 4.0 poena od ukupnih 7 čime je zauzela 87. mjesto po konkurentnosti ekonomije. Ovakav plasman je za jedno mjesto bolje u odnosu na prethodni izvještaj (slika 5.).

Ove godine najveći rast zabilježen je u oblasti inovativnosti (sa 80. mjesta prošle na 63. mjesto ove godine), institucija (sa 85. na 71.mjesto), infrastrukture (sa 94. mjesta na 83. mjesto) i efikasnosti tržišta rada (sa 99. mjesta na 88.mjesto).

Najveći pad pokazatelja zabilježen je i ove godine isto u oblasti makroekonomske stabilnosti (sa 97. mjesta na 104. mjesto).

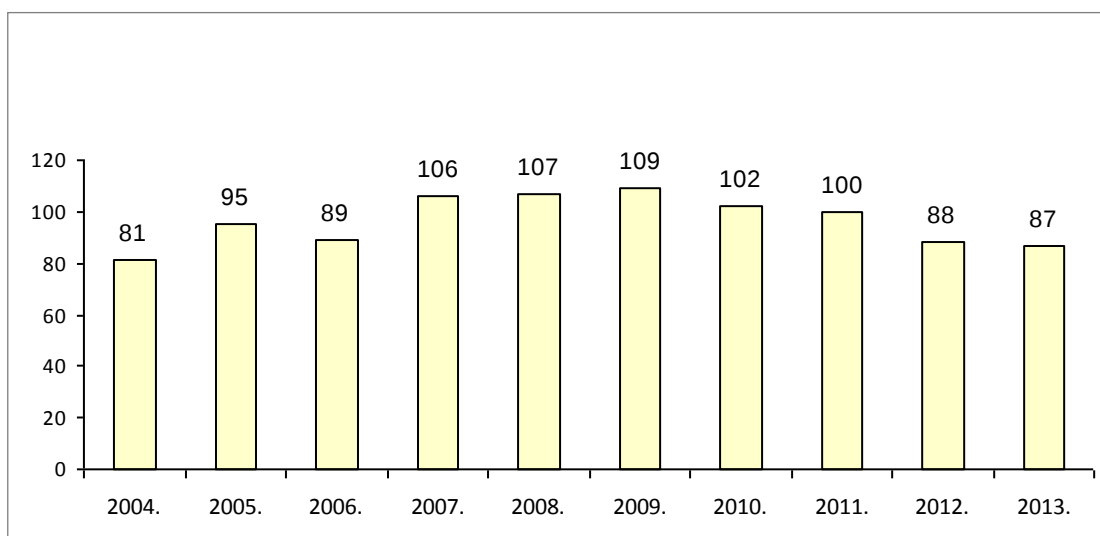
BiH je i dalje najlošije ocjenjena u oblasti razvoja finansijskog tržišta (113. mjesto), poslovne sofisticiranosti (110. mjesto) i takođe u oblasti efikasnosti tržišta robe (104. mjesto). Oblast razvoja finansijskog tržišta je ove godine loše ocjenjena prvenstveno zbog raspoloživosti finansijskih usluga (131.mjesto), raspoloživosti sredstava za kreditiranje poduzetnika (125. mjesto) i odobrenosti finansijskih sredstava (110. mjesto).

U oblasti poslovne sofisticiranosti je loše ocjenjena zbog razvijenosti klastera (148. mjesto) i konkurentne prednosti (146. mjesto). U oblasti efikasnosti tržišta roba loša ocjena je prvenstveno zbog inteziteta lokalne konkurencije (143. mjesto), sofisticiranosti kupaca (139. mjesto), broj procedura za početak poslovanja (126. mjesto), broja dana neophodnih za početak poslovanja (120. mjesto), rasprostranjenost trgovinskih barijera (107. mjesto), stepena efekta oporezivanja (119. mjesto), stepena tržišne dominacije (111. mjesto) i troškova poljoprivredne politike (76. mjesto).

Najproblematičniji faktori za uspješno obavljanje poslovanja u Bosni i Hercegovini koji utiču na nizak nivo konkurentnosti su:

- pristup finansijskim sredstvima,
- politička nestabilnost,
- visoke porezne stope,
- nestabilna Vlada,
- inflacija.

Slika 5. Rang BiH u periodu 2004. - 2013. godine

Što se tiče zemalja bivše Jugoslavije i okruženja, može se reći da su Makedonija (za 7 mjesta), Hrvatska (za 6 mjesta), Crna Gora (za 5 mjesta) i Bosna i Hercegovina (za 1 mjesto) ostvarili napredak u odnosu na prošlu godinu, dok Albanija, Slovenija i Srbija bilježe lošije pozicije u odnosu na prethodnu godinu.

Slovenija je zauzela 62. mjesto sa ukupnom ocjenom 4,25 što je lošiji rang u odnosu na prošlu i prethodnu godinu. Crna Gora je rangirana na 67. mjesto sa prosječnom ocjenom 4,20. Albanija sa prosječnom ocjenom 3,85 rangirana je na 95. mjesto.

Hrvatska je zauzela 75. poziciju i bilježi napredak za šest mjesta. Makedonija takođe bilježi napredak za sedam mjesta, dok je Srbija na lošijoj poziciji.

Rang BiH i zemalja okruženja prema ukupnom broju rangiranih zemalja

	Ukupan broj zemalja	Albanija	BiH	Crna Gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija
2001.	75	-	-	-	-	-	31	-
2002.	80	-	-	-	58	-	28	-
2003.	102	-	-	77	53	81	31	77
2004.	104	-	81	89	61	84	33	89
2005.	117	100	95	80	62	85	32	80
2006.	125	98	89	87	51	80	33	87
2007.	131	109	106	-	57	94	39	-
2008.	134	108	107	65	61	89	42	85
2009.	133	96	109	62	72	84	37	93
2010.	139	88	102	49	77	79	45	96
2011.	142	78	100	60	76	79	57	95
2012.	144	89	88	72	81	80	56	95
2013.	148	95	87	67	75	73	62	101

BOSNA I HERCEGOVINA – TABELARNI PRIKAZ INDIKATORA

Ključni indikatori 2012

Stanovništvo (u milionima).....	3.8
GDP (u milijardama US\$).....	17.3
GDP per capita (US\$).....	4,461
GDP (PPP) kao udio (%) od ukupnog u svijetu...	0.04

GCI - Indeks globalne konkurentnosti

	Rank (ukupno od 148)	Ocjena (1–7)
GCI 2013–2014	87.....	4.0
GCI 2012–2013 (ukupno od 144)	88.....	3.9
GCI 2011–2012 (ukupno od 142)	100.....	3.8
GCI 2010–2011 (ukupno od 139)	102.....	3.7
GCI 2009–2010 (ukupno od 133)	109.....	3.5
GCI 2008–2009 (ukupno od 134)	107.....	3.6
GCI 2007–2008 (ukupno od 131)	106.....	3.6

Osnovni uslovi (40.0%)	81	4.4
Institucije	71.....	3.9
Infrastruktura	83.....	3.7
Makroekonomska stabilnost	104.....	4.2
Zdravstvo i osnovno obrazovanje.....	46.....	6.0

Povećanje efikasnosti (50.0%)	89.....	3.8
Visoko obrazovanje i stručna obuka.....	63.....	4.3
Efikasnost tržišta roba.....	104.....	4.0
Efikasnost tržišta rada.....	88.....	4.2
Razvoj finansijskog tržišta.....	113.....	3.5
Tehnološka spremnost.....	73.....	3.7
Veličina tržišta.....	98.....	3.1

Inovativnost i sofist. faktora (10.0%)	89.....	3.4
Poslovna sofisticiranost.....	110.....	3.5
Inovativnost	63.....	3.3

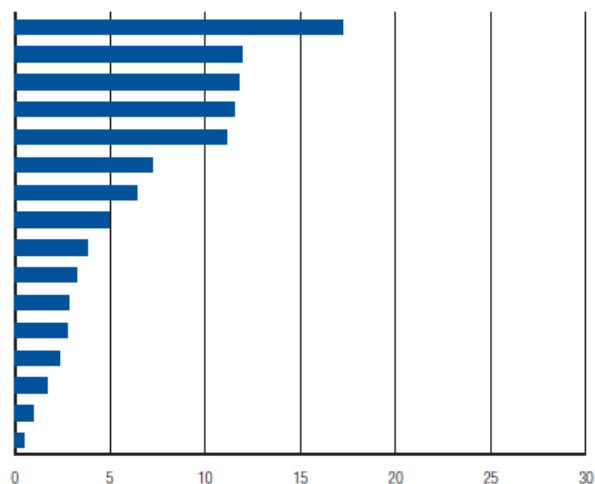
Faze razvoja – Efficiency driven stage

Faktori koji najviše ometaju poslovanje u BiH

U slijedećoj tabeli su prikazani faktori koji najviše ometaju poslovne u BiH i na taj način najviše utiču na nizak novo konkurentnosti bh ekonomije.

Pristup finansiranju.....	17.2
Politička nestabilnost.....	11.9
Porezne stope.....	11.7
Vladina nestabilnost.....	11.5
Inflacija.....	11.1
Porezni propisi.....	7.2
Neefikasnost državne administracije.....	6.4
Propisi strane valute.....	4.9
Korupcija	3.8
Restriktivni radni propisi.....	3.2
Nedovoljni kapaciteti inovativnosti.....	2.8
Oskudna radna etika u državnoj radnoj snazi	2.7
Neadekvatno obezbjeđivanje infrastrukture.....	2.3
Kriminal i krađe.....	1.7
Neadekvatna educiranost radne snage.....	0.9
Oskudna zdravstvena zaštita.....	0.5

Iz navedenog proizlazi da, na nizak nivo konkurentnosti bh. privrede, najviše utiču otežan pristup finansijskim sredstvima za kreditiranje, politička nestabilnost, visoke poreske stope i odsustvo vizije vladinog sektora kako konkurentnost podići na što je moguće viši nivo.

U slijedećim tabelama dat je rang BiH po svim stubovima konkurentnosti (12 stubova), zajedno sa podstubovima koji utiču na rang BiH u svakom stubu pojedinačno.

I stub: Institucije

1.	Prava vlasništva	105
2.	Zaštita intelektualne svojine	135
3.	Zloupotreba javnih fondova	47
4.	Povjerenje javnosti prema političarima	85
5.	Neregularna plaćanja i mito	52
6.	Neovisnost pravosuđa	64
7.	Pristranost u donošenju odluka državnih službenika	73
8.	Rasipništvo državne potrošnje	146
9.	Teret državnih propisa	61
10.	Efikasnost pravnog okvira u rješavanju sporova	85
11.	Efikasnost pravnog okvira	54
12.	Transparentnost državne politike	64
13.	Uticaj terorizma na ekonomsko poslovanje	8
14.	Uticaj kriminala i nasilja na ekonomsko poslovanje	7
15.	Organizirani kriminal	22
16.	Pouzdanost policijske službe	30
17.	Etičko ponašanje preduzeća	135
18.	Jačanje revizije i standarda izvještavanja	115
19.	Efikasnost korporativnih zajednica	59
20.	Zaštita manjinskih dioničara	130
21.	Prednost zaštite investitora, (0-10)	84

II stub: Infrastruktura

1.	Kvalitet ukupne infrastrukture	127
2.	Kvalitet puteva	104
3.	Kvalitet željeznica	55
4.	Kvalitet luka	147
5.	Kvalitet avio transporta	148
6.	Raspoloživost sjedala po kilometru	140
7.	Kvalitet ponude električne energije	15
1.	Pretplata na mobilne telefone	109
2.	Fiksne telefonske linije	50

III stub: Makroekonomska stabilnost

1.	Bilans budžeta, % GDP	73
2.	Ukupna državna štednja, % GDP	139
3.	Inflacija, godišnja % promjena	1
4.	Vladin dug, % GDP	79
5.	Procjena kreditne sposobnosti zemlje	110

IV stub: Zdravlje i osnovno obrazovanje

1.	Uticaj malarije na ekonomsko poslovanje	1
2.	Slučajevi malarije/ na 100 000 stanovnika	1
3.	Uticaj tuberkuloze na ekonomsko poslovanje	4
4.	Slučajevi tuberkuloze/na 100 000 stanovnika	75
5.	Uticaj HIV/AIDS na ekonomsko poslovanje	1
6.	Preovladanost HIV	1
7.	Smrtnost djece	45
8.	Životni vijek	50
9.	Kvalitet osnovnog obrazovanja	16
10.	Stopa upisa osnovnog obrazovanja	107

V stub: Visoko obrazovanje i stručna obuka

1.	Upis u srednje škole	73
2.	Upis na fakultete	69
3.	Kvalitet obrazovnog sistema	132
4.	Kvalitet matematičkog i naučnog obrazovanja	13
5.	Kvalitet menadžmenta u školama	41
6.	Pristup internetu u školama	61
7.	Lokalna raspoloživost istraživanju i usluge stručne obuke	100
8.	Obim kadrova za stručnu obuku	58

VI stub: Efikasnost tržišta roba

1.	Intenzitet lokalne konkurencije	143
2.	Stepen tržišne dominacije	111
3.	Efekti antimonopolske politike	68
4.	Stepen i efekti oporezivanja	119
5.	Ukupna stopa poreza	19
6.	Broj procedura za započinjanje biznisa	126
7.	Vrijeme potrebno za započinjanje biznisa	120
8.	Poljoprivredna politika	76
9.	Rasprostranjenost trgovinskih barijera	107
10.	Carinske barijere	67
11.	Rasprostranjenost stranog vlasništva	88
12.	Utjecaj propisa poslovanja na direktne strane investicije	92
13.	Teret carinskih procedura	55
14.	Uvoz kao procenat GDP	41
15.	Stepen orijentacije prema kupcu	67
16.	Sofisticiranost kupca	139

VII stub: Efikasnost tržišta rada

1.	Saradnja između rada i poslodavaca	46
2.	Fleksibilnost određivanja plaća	118
3.	Zapošljavanje i otpuštanje prakse	34
4.	Rigidnost zapošljavanja	34
5.	Efekti oporezivanja na plate	116
6.	Plate i produktivnost	70
7.	Povjerenje u profesionalni menadžment	61
8.	Odliv intelektualaca	143
9.	Kapacitet zemlje da privuče talente	140
10.	Udio žena u radnoj snazi	112

VIII stub: Razvoj finansijskog tržišta

1.	Dostupnost finansijskih usluga	110
2.	Odobrenosti finansijskih sredstava	105
3.	Finansiranje kroz udjel lokalnih tržišta	77
4.	Jednostavan pristup kreditima	125
5.	Raspoloživost poduzetničkog kapitala	131
6.	Utemeljenost banaka	93
7.	Zakonska regulativa berze	97
8.	Index zakonskih prava (0-10)	89

IX stub: Tehnološka spremnost

1.	Dostupnost najsavremenijih tehnologija	76
2.	Nivo usvajanja tehnologija	93
3.	Direktne strane investicije i transfer tehnologije	82
4.	Internet korisnici	40
5.	Obim internet pretplatnika	58
6.	Internet bandwidth	64
7.	Obim pretplatnika mobilne telefonije	82

X stub: Veličina tržišta

1.	Index veličine domaćeg tržišta	96
2.	Index veličine inostranog tržišta	102
3.	GDP (PPP% milijardi)	100
4.	Izvoz kao procenat GDP	82

XI stub: Poslovna sofisticiranost

1.	Obim lokalnih snadbjevača	77
2.	Kvalitet lokalnih snadbjevača	61
3.	Stanje razvijenosti klastera	148
4.	Karakter konkurentske prednosti	146
5.	Procjena širine mreža	136
6.	Kontrola međunarodne distribucije	112
7.	Sofisticiranost proizvodnog procesa	68
8.	Obim marketinga	91
9.	Spremnost povjeravanja nadzora	88

XII stub: Inovativnost

1.	Kapacitet za inovacije	108
2.	Kvalitet institucija za naučno istraživanje	59
3.	Potrošnja kompanija na istraživanje i razvoj	86
4.	Saradnja univerziteta i industrije u oblasti istraživanja i razvoja	37
5.	Državne nabavke proizvoda naprednih tehnologija	89
6.	Raspoloživost naučnika i inženjera	27
7.	Korist patenata	54